

Het Heimans Diorama in Artis

*Achtergrond en voorstellen door Marga Coesèl en Frank Berendse, resp. bestuurslid en voorzitter van de Heimans en Thijsse Stichting.
Voorjaar 2019*

Het Heimans Diorama in Artis is een monument. Het heeft een belangrijke cultuurhistorische en natuurhistorische waarde. Na Panorama Mesdag is het Heimans Diorama het grootste diorama van Nederland en onderscheidt zich door het bijzondere lichteffect en geluid.

Het Heimans Diorama, een duinlandschap met vogels, is op maat gemaakt in de ronde koepelruimte van het Aquariumgebouw. Het is vervaardigd door de bekende Artis-preparateur Paul Steenhuizen, met adviezen van de natuurkenner Jac. P. Thijsse. De kunstschilder W.G.F. Jansen schilderde het achterdoek. Het diorama is gefinancierd door de toenmalige Heimans Stichting, de huidige Heimans en Thijsse Stichting. Het Heimans Diorama werd in 1925 geopend door Artis-directeur Coenraad Kerbert. De Heimans Stichting kreeg van Artis de verzekering dat het diorama zijn plaats zou behouden.

Het Heimans Diorama werd in 1981 op initiatief van de Heimans en Thijsse Stichting, op kosten van het Prins Bernhard Fonds gerestaureerd. In 1983 werd het diorama weer voor het publiek geopend.

Huidige situatie

1. Het Heimans Diorama verkeert in slechte staat. Het duinlandschap en de vogels zijn oud en stoffig, het lichteffect werkt niet goed. Een op zich nuttige, maar lelijke lichtbak met verwijzingen naar de vogels op het diorama, bederft het zicht.
2. Slechts weinig mensen weten van het bestaan van het Heimans Diorama.
3. Het diorama bevindt zich in een uithoek van het Aquariumgebouw. Het ligt niet op een doorgaande route. Bezoekers worden soms afgeschrikt door de donkere intree.

Aanbevelingen

1. Het Heimans Diorama is sterk verbonden met Artis. Eli Heimans en Jac. P. Thijsse gaven rond 1900 de aanzet tot het Biologisch Reveil. Artis vormde het centrum van hun activiteiten. Daar vond begin vorige eeuw de oprichting plaats van de Nederlandse Ornithologische Vereniging, de Nederlandse Natuurhistorische Vereniging (KNNV) en de Vereniging Natuurmonumenten. Artis kan zich profileren door deze bijzondere historie aan het publiek te laten zien. Om het diorama te behouden, moet het gerestaureerd worden. Subsidie zou aangevraagd kunnen worden bij het Prins Bernhard Fonds en/of andere fondsen. Het bestuur van de Heimans en Thijsse Stichting kan daarbij behulpzaam zijn en adviseren bij de inrichting.
2. Het dag- en nachtluchteffect en de geluiden zijn sterk bepalend voor de charme van het diorama. Op dat gebied kan met moderne techniek veel meer bereikt worden dan in het verleden. Bijvoorbeeld met licht een

variatie laten zien van weertypen en het geluid aanvullen met het ruisen van de branding, zoemende insecten etc. Belangrijk is dat die voorzieningen goed werken. Dat zou kunnen volgens een bepaald programma, doorlopend of gedurende een bepaalde tijdsduur, bijvoorbeeld 15 minuten. De vogelgeluiden zouden al in de aanloopruimte afgedraaid kunnen worden om het publiek te lokken.

3. De entree van het Heimans Diorama kan worden verbeterd. Misschien met een toegangsruimte en een sluisje waarin het publiek kan wennen aan de overgang naar de donkere ruimte van het diorama. In de toegangsruimte zou een leuk video- of tekenfilmpje te zien kunnen zijn met informatie over Heimans en Thijsse en het diorama. In deze ruimte zouden ook Natuurmonumenten en de KNNV zich kunnen manifesteren.
4. Het voorstel van Erik de Jong om de deur aan de andere zijde van het Diorama open te stellen, zodat het publiek kan doorlopen na het bekijken van het Diorama en niet dezelfde weg terug hoeft, spreekt ons zeer aan.
5. Het Heimans Diorama zou beter en blijvend onder de aandacht van het publiek kunnen worden gebracht. Om te beginnen bij de Artisbezoekers, maar verder ook bij de Amsterdammers en mensen van buiten, zowel jong (scholieren, studenten) als oud. Het Heimans Diorama zou een reden moeten zijn om naar Artis te gaan.